

УДК 336.132.1

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сидор І.П., к.е.н., доцент, ТНЕУ

У статті розкрито організацію діяльності закладів професійно-технічної освіти в Україні та проведено аналіз джерел їх фінансового забезпечення. Виявлено недоліки діючої практики функціонування ПТНЗ і намічено напрями її удосконалення.

Ключові слова: організація діяльності, фінансове забезпечення, фінансування, професійно-технічні навчальні заклади, видатки державного і місцевих бюджетів.

ВСТУП

Освіта складає основу розвитку особистості, суспільства, нації та держави, вона є запорукою майбутнього України, визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства, виступає стратегічним ресурсом покращення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [1].

Ринкові умови господарювання в країні ставлять дедалі вищі вимоги перед сферою освіти, потребують постійного підвищення якісного рівня професійної підготовки кожного працівника. Освіта має значний вплив на відтворення робочої сили, її здатності вчасно пристосовуватися до нових вимог, які ставить ринок. Адже зростання освітнього рівня робітників є суттєвою передумовою їхньої кращої адаптації до праці в умовах прискореного розвитку науки, техніки і сучасних технологій. Розвиток творчого потенціалу працівника, який залежить від системи професійної освіти, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів є суттєвими чинниками зростання продуктивності праці, та, водночас, економічного зростання держави.

У сучасному світі інвестиції в науку та освіту є найвигоднішими. Вони гарантують найшвидшу віддачу, закладаючи надійний фундамент для сьогоdnішнього й майбутнього прогресу. Кожна країна, якщо вона хоче бути конкурентоспроможною на світовому ринку, прагне насамперед, підтримувати свій науково-технічний та професійний потенціали на належному рівні.

Серед усього спектру освітніх послуг особливої уваги заслуговує професійно-технічна освіта.

На сьогодні проблеми системи професійно-технічної освіти зумовлені економічною й політичною нестабільністю в суспільстві, посиленням розриву між конституційними гарантіями здобуття доступної й безкоштовної професійно-технічної освіти та реальним державним забезпеченням цієї освіти; незбалансованістю потреб особистості в професійних освітніх послугах і суспільства в професійно-кваліфікаційній структурі підготовки робочих кадрів; недостатнім бюджетним фінансуванням, недосконалістю основних напрямів розвитку системи професійно-технічної освіти. Усе вище зазначене вказує на актуальність дослідження питань організації функціонування та визначення додаткових джерел фінансування професійно-технічної освіти в Україні.

Серед вітчизняних економістів питання реформування професійно-технічної освіти та фінансового забезпечення функціонування її закладів піднімали: Боголіб Т.М., Бумбар Г.І., Волкова Н.В., Даниленко Л.І., Зотонацька Т.І., Кашевський В.В., Коробко Л.І., Куликов П.М., Кухарчук П.Ю., Пашенко О.В., Полозенко Д.В., Резніченко К.Г., Сергєєва Л.М. Проте, дослідження зазначених авторів здебільшого стосуються реформування усієї системи професійно-технічної освіти в Україні як єдиного цілого освітнього процесу. Нами пропонується дослідження окремих аспектів функціонування навчальних закладів зазначеного типу, зокрема організація їх діяльності та аналіз джерел фінансового забезпечення в контексті дефіцитного бюджетного фінансування.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження організації функціонування професійно-технічних навчальних закладів, особливості їх фінансового забезпечення та пошук додаткових джерел їх фінансування. Для досягнення поставленої мети вирішуються наступні завдання:

- розглянути особливості організації функціонування ПТНЗ в Україні;
- проаналізувати склад, динаміку та структуру фінансового забезпечення ПТО за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;
- визначити та обґрунтувати можливі резерви зростання джерел фінансового забезпечення ПТНЗ в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ

Економічні та політичні перетворення в Україні вимагають від системи професійно-технічної освіти визначення основних напрямів розвитку механізмів адаптації в сучасних соціально-економічних умовах, що дає нове бачення ролі професійно-технічної освіти в державній політиці. Система професійно-технічної освіти глибоко проникає як у соціальну, так і в економічну сфери, виходить на ринки праці, товарів, послуг і капіталу. При цьому реформування системи професійно-технічної освіти неможливо здійснювати тільки адміністративними методами чи лише зусиллями самої освітньої системи, необхідна консолідація зусиль уряду, працедавців, населення з урахуванням динаміки ринку праці.

Професійно-технічна освіта в Україні надається особам у професійно-технічних навчальних закладах, різноманітність яких постійно зростає. Професійно-технічний навчальний заклад — це заклад освіти, що забезпечує реалізацію потреб громадян у професійно-технічній освіті, оволодінні робітничими професіями, спеціальностями, кваліфікацією відповідно до їх інтересів, здібностей, стану здоров'я. Випускнику професійно-технічного навчального закладу, який успішно пройшов кваліфікаційну атестацію, присвоюється кваліфікація «кваліфікований робітник» з набутої професії відповідного розряду (категорії).

Професійно-технічний навчальний заклад створюється відповідно до соціально-економічних потреб держави чи окремого регіону за наявності необхідної матеріально-технічної і навчально-методичної бази, відповідних педагогічних працівників. Потреба у професійно-технічних навчальних закладах визначається Кабінетом Міністрів України, а їх мережа — спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері професійно-технічної освіти за пропозиціями міністерств та інших центральних і місцевих органів виконавчої влади.

Засновниками професійно-технічних навчальних закладів можуть бути: центральні та місцеві органи виконавчої влади; підприємства, установи, організації та їх об'єднання незалежно від форм власності та підпорядкування, а також громадяни України [2].

В цілому підготовку робітничих кадрів для всіх галузей економіки здійснюють 993 державних навчальних заклади різних типів, з них 876 державних професійно-технічних навчальних закладів, 72 навчальних центри при установах виконання покарань, 43 професійно-технічних училищ, що є структурними підрозділами вищих навчальних закладів.

Для оптимального використання фінансових, кадрових, навчальних, методичних ресурсів у 2009 році вживалися заходи щодо приведення мережі навчальних закладів у відповідність до структури економіки регіонів країни, їх оптимізації; здійснено укрупнення 43 малокомплектних професійних закладів.

В Україні в останні роки динаміка кількості державних професійно-технічних навчальних закладів та учнів в них характеризується негативною тенденцією щодо скорочення (див. табл. 1).

Динаміка кількості державних професійно-технічних навчальних закладів та учнів, які навчалися в них у 2007-2009 рр. [3]

Показники	Станом на:			Відхилення (+,-)
	01.09.2007	01.09.2008	01.09.2009	
Кількість ПТНЗ, всього, з них:	930	919	876	-54
<i>за галузевим спрямуванням:</i>				
• промисловості	333	324	313	-20
• будівництва	185	183	178	-7
• аграрного профілю	270	268	251	-19
• сфери послуг	142	142	134	-8
<i>в тому числі нових типів:</i>				
• вищих професійних училищ	170	173	177	+7
• центрів професійно-технічної освіти	24	35	50	+26
• професійних ліцеїв	497	506	481	-16
Контингент учнів, слухачів, (тис. чол.)	449,8	418,1	393,0	-56,8
<i>з них:</i>				
• на базі базової освіти	297,0	283,0	250,8	-47
у % до усього контингенту учнів	64,7	67,7	63,8	—
• на базі повної загальної середньої освіти	111,0	113,0	132,6	+21,6
у % до усього контингенту учнів	26,2	27,0	33,7	—
• незайняте населення та працівники підприємств	14,0	12,0	5,7	-8,3
Прийом учнів, слухачів (тис. чол.), всього, в тому числі:	187,8	183,9	165,2	-22,6
• за державним замовленням	179,1	177,3	160,0	-19,1
• за договорами з юридичними та фізичними особами	8,7	6,6	3,2	-5,5

Зокрема, кількість ПТНЗ у динаміці 2007-2009 рр. характеризується поступовим зменшенням з 930 до 876 або на 54 навчальні заклади професійно-технічної освіти.

За галузевим спрямуванням ПТО найбільшу частку у структурі професійно-технічних навчальних закладів у 2009 р. займали заклади промисловості — 35,7% та аграрного сектору економіки — 28,6% усіх навчальних закладів ПТО. Саме тому за досліджуваний період у

відповідних сферах відбулося найбільше скорочення установ освіти. Так, у сфері промисловості — 20 (з 333 у 2007 р. до 313 у 2009 р.) та аграрного профілю — 19 (з 270 у 2007 р. до 251 у 2009 р.). За новими типами ПТНЗ відбулися зміни: кількість професійних ліцеїв зменшилася на 16 закладів та збільшилась чисельність вищих професійних училищ і центрів професійно-технічної освіти на 7 та 26 закладів відповідно. Водночас, за аналізований період відбулося скорочення контингенту учнів у ПТНЗ з 449,8 тис. чол. у 2007 р. до 393,0 тис. чол., або на 56,8 тис. чол. Лівову частку серед контингенту учнів у ПТНЗ складають особи, які отримали неповну середню освіту у загальноосвітніх навчальних закладах (близько 64% у 2009 р.), особи із повною загальною середньою освітою складають 33,7%, а незайняте населення та працівники підприємств займають лише 2,5% усього контингенту учнів.

Фінансування професійно-технічної підготовки робітників, соціальний захист учнів, слухачів та педагогічних працівників у державних професійно-технічних навчальних закладах у межах обсягів державного замовлення здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України.

Навчання учнів у ПТНЗ здійснюється, в основному, за державним замовленням — 97% та лише 3% учнів навчаються за рахунок коштів юридичних та фізичних осіб. Відповідно до скорочення контингенту учнів у ПТНЗ зменшується і обсяг державного замовлення на їх навчання, про що вказує динаміка цього показника за 2007-2009 рр. (див. табл. 1).

Обсяги державного замовлення за пропозиціями замовників підготовки кадрів робітників різного рівня кваліфікації у 2009 р. становлять близько 190 тис. осіб. Важливим питанням сьогодення є збалансування обсягів підготовки, зайнятості та їх попиту у розрізі кожного регіону зокрема.

Поряд з основною функцією професійна освіта виконує важливі функції соціального захисту підлітків. У ПТНЗ навчаються та утримуються понад 20 тис. дітей-сиріт, майже 70% учнів — це діти з багатодітних та малозабезпечених сімей. Проте при зростаючій потребі економіки держави у кваліфікованих робітничих кадрах, намітилася тенденція щорічного зменшення прийому учнів та слухачів.

Негативна тенденція останніх років щодо скорочення чисельності ПТНЗ та контингенту учнів в них обумовлена недовідками і прорахунками в розвитку професійно-технічної освіти, яка не відповідає вимогам часу та з року в рік втрачає свій престиж. Підготовка фахівців робітничих спеціальностей не задовольняє потреби на ринку праці, очевидним є розрив між попитом і пропозицією робочої сили.

Значний вплив на розвиток ПТО справила світова фінансово-економічна криза останніх років, адже на відміну від інших освітніх ланок ПТНЗ та їхні фахові спрямування щільно інтегровані в економіку, а також у ті процеси, що у ній відбуваються. Саме тому ПТО потребує екстрених заходів, спрямованих на збереження та відтворення кваліфікованих трудових ресурсів держави задля забезпечення стабілізації та економічного зростання країни у майбутньому.

На розвиток системи професійно-технічної освіти в Україні спрямовуються значні матеріальні й фінансові ресурси. Джерелами фінансового забезпечення професійно-технічних навчальних закладів в Україні є:

- кошти державного та місцевих бюджетів;
- кошти юридичних і фізичних осіб, громадських організацій та фондів, у тому числі благодійні внески і пожертвування;
- кошти від надання навчальними закладами додаткових освітніх та інших послуг;
- гранти;
- кредити на розвиток навчальних закладів усіх рівнів та здобуття освіти;
- кошти від здійснення навчальними закладами економічної діяльності, регламентованої державою.

Провідним джерелом фінансування витрат на ПТНЗ є державний і місцеві бюджети. Відповідно до Бюджетного кодексу України (стаття 87) за рахунок коштів Державного бюджету України фінансуються видатки на професійно-технічну освіту (навчальні та інші заклади освіти, засновані на державній формі власності).

Видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів:

- 1) заклади професійно-технічної освіти, що перебувають у власності Автономної Республіки Крим і виконують державне замовлення;
- 2) заклади професійно-технічної освіти державної та комунальної форми власності, видатки на утримання яких враховані при визначенні міжбюджетних трансфертів державного бюджету на відповідний рік [4].

У загальній структурі ПТНЗ в Україні частка навчальних закладів державної та муніципальної форм власності складає 96,8% і лише 3,2% — приватні професійно-технічні навчальні заклади.

У таблиці 2 представлено динаміку видатків бюджетів різних рівнів на фінансування професійно-технічної освіти у 2007-2009 рр. Так, за аналі-

Таблиця 2
Динаміка видатків зведеного бюджету на професійно-технічну освіту в Україні у 2007-2009 рр. (млн. грн.) [5]

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2009 р. до 2007 р.
Зведений бюджет України				
Видатки бюджету, всього, з них:	226054,3	309216,2	307399,3	1,4
Видатки на освіту, в тому числі:	44333,5	60959,3	66773,5	1,5
професійно-технічна освіта	2676,4	3766,6	4107,9	1,5
• частка видатків на ПТО у видатках на освіту, %	6,0	6,2	6,2	—
Державний бюджет України				
Видатки бюджету, всього, з них:	174235,9	241454,4	243437,2	1,4
Видатки на освіту, в тому числі:	15149,6	21550,0	23925,7	1,6
професійно-технічна освіта	2147,3	3031,6	3283,5	1,5
• частка видатків на ПТО у видатках на освіту, %	14,2	14,1	13,7	—
Місцеві бюджети України				
Видатки бюджетів, всього, з них:	104853,2	139046,9	136254,8	1,3
Видатки на освіту, в тому числі:	29183,8	39404,8	42847,8	1,5
професійно-технічна освіта	529,1	734,7	824,4	1,5
• частка видатків на ПТО у видатках на освіту, %	1,8	1,8	1,9	—

зований період видатки зведеного бюджету України на освіту загалом зросли з 44333,5 млн. грн. у 2007 р. до 66773,5 млн. грн. у 2009 р., ріст склав 1,5 рази. Зокрема, видатки на професійно-технічну освіту зросли на 1431,5 млн. грн. (з 2676,4 млн. грн. до 4107,9 млн. грн.). Питома вага видатків зведеного бюджету на ПТО у загальному обсязі видатків на освіту складає 6,0-6,2% у різні роки.

Найбільша частка видатків на ПТО фінансується за рахунок коштів державного бюджету (у 2009 р. — 80%). Зокрема, видатки державного бюджету на освіту у період 2007-2009 рр. вказують на зростання цього показника з 15149,6 млн. грн. до 23925,7 млн. грн., або у 1,6 рази. Водночас зростають видатки на ПТО з 2147,3 млн. грн. до 3283,5 млн. грн., або у 1,5 рази. Проте, частка видатків державного бюджету на ПТО зменшуються у динаміці аналізованого періоду з 14,2% до 13,7%.

На противагу зменшенню частки видатків державного бюджету на ПТО питома вага видатків місцевих бюджетів зростає з 1,8% до 1,9%. Хоча даний показник не є значним, однак він вказує на позитивну тенденцію щодо зростання бюджетного забезпечення ПТНЗ за рахунок коштів місцевих бюджетів. Абсолютний показник видатків місцевих бюджетів на ПТО зріс в 1,5 рази (з 529,1 млн. грн. до 824,4 млн. грн.).

Обсяги бюджетного фінансування професійно-технічних навчальних закладів визначаються суспільно необхідними затратами, які в умовах даної місцевості забезпечують надання мінімальних послуг з підготовки кваліфікованих робітників з урахуванням планових і сіткових показників закладу та фактичного виконання відповідних показників попереднього бюджету і не можуть зменшуватися за наявності інших джерел фінансування.

Структура та величина видатків повинна забезпечувати відшкодування матеріальних та прирівняних до них витрат на надання послуг (робіт), формування коштів на виплату заробітної плати, створення необхідної матеріально-технічної бази, а також соціальний розвиток і матеріальне стимулювання учнівських та трудових колективів навчальних закладів.

Незважаючи на стале зростання обсягів видатків на освіту, зокрема фінансування закладів ПТО, розподіл бюджетних коштів не стимулює розвиток ПТО, однією із причин чого є розпорошеність функцій фінансування між такими відомствами, як Міністерство фінансів України, Міністерство праці і соціальної політики України, Міністерство освіти і науки України [6, 303].

Бюджетне фінансування закладів ПТО в Україні, незважаючи на показники його поступового зростання, є недостатнім. Причиною такого стану (поряд з обмеженим бюджетним фінансуванням на утримання та оновлення матеріально-технічної бази) стало припинення технічної і фінансової допомоги з боку підприємств — замовників кадрів, що раніше становило до 50% загальних надходжень на зазначені цілі, а також значні обмеження можливостей навчальних закладів щодо створення сучасної матеріальної бази за рахунок позабюджетних надходжень. Роботодавець справедливо вимагає і ставить питання про підвищення рівня професійної освіти, виконання робітником певного виду робіт або операцій. Зі свого боку ПТНЗ повинні переконати роботодавця, що це спільна проблема, розв'язання якої треба займатися комплексно. Без підтримки і тісного зв'язку з виробництвом і бізнесом освітня галузь не в змозі забезпечити підготовку сучасного, обізнаного з новітніми технологіями фахівця.

Гострою проблемою у функціонуванні закладів ПТО є їх ресурсне і матеріально-технічне забезпечення. Навчально-матеріальна база училищ фізично і морально застаріла. У багатьох навчальних закладах практично відсутнє нове обладнання, техніка, сучасні інструменти та матеріали, навчання здійснюється за застарілими технологіями.

На сьогодні у навчальних майстернях, дільницях, лабораторіях, полігонах та навчальних господарствах використовується обладнання, устаткування, сільськогосподарська та інша техніка, середньовідсотковий термін експлуатації яких становить: до 10 років — 6%; від 10 до 20 років — 34%; понад 20 років — 60%. Обмеженість бюджетних видатків зумовило практично її повне фізичне та моральне старіння.

У зв'язку з дефіцитом бюджетних асигнувань в останні роки практично не передбачені видатки на капітальні та поточні ремонти, видатки на розвиток училищ. У зв'язку з цим не ремонтуються належним чином навчальні та виробничі приміщення, котельні, дахи. Призупинено реалізацію розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2007 р. №886 в частині оснащення майстерень училищ сучасним обладнанням, устаткуванням та технікою. Виникла проблема у розрахунках з енергопостачальними організаціями, яка пов'язана з підвищенням тарифів.

У скрутному становищі залишаються навчальні заклади через заборгованість за комунальні послуги (7,3 млн. грн), енергоносії (0,6 млн. грн). Більшість із них попереджені про відключення. Для розрахунків з енергопостачальними організаціями профтехосвіті необхідно додатково до кінця року майже 30 млн. грн.

Разом з тим, необхідно відмітити, що причини такого становища у закладах ПТО залежать не лише від дефіциту бюджетних коштів, але й від особливостей державної політики фінансування даної сфери.

Протягом останніх років потенціал кваліфікованих робітників в Україні значно знизився, і становить близько 15 % до кількості працездатного населення у порівнянні з розвиненими країнами, де він сягає понад 70 % [7, 48]. До того ж престиж робітничих професій стрімко падає, система професійної освіти орієнтована на ринок освітніх послуг, а не на ринок праці, про що свідчать ліцензовані обсяги та напрями підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації кадрів.

В умовах ринкової економіки значна частина коштів державного бюджету використовується на навчання неконкурентоздатних на ринку праці робітників і фахівців. Проте, до цього часу в країні не створена інституція, яка б системно займалася питаннями моніторингу, прогнозування, маркетингу освітніх послуг.

Досвід країн Європейського Союзу свідчить, що для досягнення результативності та ефективності системи професійно-технічної освіти необхідно проводити значну кількість досліджень стану та змін, що відбуваються на ринку праці. В результаті визначаються професії, які користуватимуться попитом роботодавців, а також професії, з яких кадрів підготовлено більше, ніж реально потребує ринок праці.

Для виправлення ситуації створюються відповідні структури та підрозділи, що системно займаються моніторингом та прогнозуванням щодо поточних та перспективних потреб ринку праці у кваліфікованих робітниках і кваліфікаційних вимог до них з боку роботодавців.

Позитивним в цьому сенсі є досвід Фінляндії, де цим питанням опікуються на регіональному рівні органи управління освітою, науково-дослідні установи та безпосередньо навчальні заклади у співпраці із соціальними партнерами. Моніторинг дозволяє визначати стан відповідності підготовки робітничих кадрів у ПТНЗ потребам ринку праці, що, у свою чергу, сприяє реальному плануванню обсягів та напрямів навчання.

Щодо налагодження ефективного механізму забезпечення фінансовими ресурсами закладів ПТО, то слід відзначити, що в останні роки склалися різні підходи до формування відносин між державними і недержавними формами фінансування ПТО. Окрім державного фінансового забезпечення ПТО додатковими джерелами фінансування професійно-технічних навчальних закладів є кошти, одержані за:

- професійну підготовку понад державне замовлення, курсову підготовку та підвищення кваліфікації робітників відповідно до укладених договорів з юридичними та фізичними особами;
- надання додаткових платних освітніх послуг, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Актуальним питанням реформування професійно-технічної освіти є її децентралізація. Протягом трьох років в Україні проводиться експеримент щодо фінансування професійно-технічних навчальних закладів Львівської, Харківської областей та міста Києва за рахунок коштів, які враховуються у міжбюджетних трансфертах з державного бюджету бюджетам Львівської, Харківської областей і міста Києва.

Результати цього експерименту свідчать про певні позитивні зрушення у фінансуванні та діяльності навчальних закладів цих регіонів. Значно збільшено обсяги їх фінансування, в тому числі виділяються кошти на оновлення навчально-матеріальної бази, проведення капітальних (поточних) ремонтів, реалізацію заходів з енергозбереження. Посилилась увага органів місцевої виконавчої влади та самоврядування до навчальних закладів. Позитивні висновки проведення зазначеного експерименту надані також незалежними експертами міжнародного проекту Європейського Союзу «Підвищення ефективності управління професійно-технічною освітою на регіональному рівні в Україні». Тому настав час поширити його на усі регіони.

ВИСНОВКИ

Українська система освіти в цілому і система професійно-технічної освіти зокрема переживає процеси перетворення, які зумовлені, з одного боку, безперервною спонтанною адаптацією до змінних умов зовнішнього середовища, з іншого — суперечністю реформ. Саме тому виникає необхідність створення методологічної основи для вироблення основних напрямів модернізації та розвитку професійно-технічної освіти. Водночас, визначення основних напрямів розвитку системи професійно-технічної освіти й механізмів їх реалізації має бути забезпечене нормативно-правовою базою, достатнім фінансуванням та спиратися на стратегічні прогнози.

На нашу думку, з метою забезпечення ефективного функціонування закладів ПТО в Україні необхідно:

- внести зміни до чинного законодавства, яке не повною мірою сприяє ефективній діяльності сфери професійно-технічної освіти. Адже, одним із головних стримуючих чинників розв'язання наявних проблем та формування єдиної концептуально узгодженої і науково обґрунтованої державної політики щодо розвитку системи професійної освіти і навчання є недосконалість законодавчих та інших нормативно-правових актів, якими регулюються питання сфери професійно-технічної освіти і навчання, несвоєчасне врахування ними тих змін, що відбуваються в економіці і реальному суспільному житті країни;

- запровадження механізму стимулювання громадян, працівників підприємств до підвищення рівня кваліфікації через дотримання відповідних кваліфікаційних стандартів, а також роботодавців до участі у розвитку системи професійної освіти та навчання в плані матеріально-технічного забезпечення, що сприятиме успішній підготовці спеціалістів відповідних професій;

- створити інституцію при органах місцевого самоврядування, яка б системно займалася питаннями моніторингу, прогнозування, маркетингу освітніх послуг та визначала спеціалізацію робітничих кадрів та їх відповідність потребам ринку праці конкретної місцевості. Такий підхід сприяв би у подальшому реальному плануванню обсягів та напрямів навчання у закладах ПТО та відповідав би реальним потребам у кваліфікованих кадрах в регіонах;

- налагодження ефективного механізму фінансового забезпечення закладів ПТО, що передбачає фінансування професійної освіти як за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, так і активне залучення матеріальних і фінансових активів суб'єктів господарювання — роботодавців до освітнього процесу в межах замовлень на підготовку робітничих кадрів, перекваліфікацію чи підвищення кваліфікації;

- при здійсненні бюджетного фінансування закладів ПТО необхідно удосконалити методику розрахунку вартості підготовки кваліфікованих робітників з урахуванням складності професій, базової моделі розрахунку нормативу бюджетного фінансування на одного учня;

- активне використання додаткових джерел фінансового забезпечення діяльності ПТНЗ, зокрема надання платних послуг учнями-практикантами при проходженні щорічної виробничої практики в межах виділеного часу при керівництві (нагляді) майстра. Такий вид діяльності можна проводити при наданні платних послуг по

ремонту основних засобів дошкільних, шкільних закладів освіти, іншої комунальної власності органів місцевого самоврядування, що задовольнятиме інтереси як органів місцевого самоврядування (дешева робоча сила), так і сприятиме наповненню власними фінансовими ресурсами заклади ПТО;

- створення умов для підвищення інвестиційної привабливості системи професійно-технічної освіти шляхом перетворення ПТНЗ в нові організаційно-правові форми «державні автономні навчальні заклади», які будуть мати більше самостійності у використанні ресурсів, що посилить їх відповідальність за кінцеві результати діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» № 347/2002 від 17.04.2002 р. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/main.php>
2. Закон України «Про професійно-технічну освіту» № 860-ІУ від 22.05.2003 // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 17-18. — 250 с.
3. Професійно-технічна освіта в цифрах у порівнянні за 2007-2009 рр. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/main.php>
4. Бюджетний кодекс України зі змінами і доповненнями, внесеними від 09.07.2010 р. № 2478-УІ. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Звіти про виконання зведеного бюджету України у 2007-2009 рр. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/publish/article>
6. Резніченко К.Г. Фінансове оздоровлення сфери освіти: проблеми та шляхи розв'язання / К.Г. Резніченко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. — 2009. — №2. — С. 301-308.
7. Волкова Н.В. Освітній потенціал у контексті інноваційного розвитку регіону / Н.В. Волкова // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. Економічні науки. — 2008. — №1 (19). — С. 45-49.